

Kringlooplandbouw en de pluimveeketens

DPC -
eindejaarsbijeenkomst
2019

Prof. dr. ir. Gert van Dijk

20-11-2019

NYENRODE
BUSINESS UNIVERSITEIT

The Spirit of Enterprise.

Goed boeren kunnen boeren niet alleen

Rapport van de taskforce verdienvermogen
Oktober 2019

*"Je kunt niet **groen** doen als je **rood** staat"*
Verdienvermogen essentiële voorwaarde
voor kringlooplandbouw

NB: Voor bronvermelding van
gebruikte slides en data zie dit
rapport

kringlooplandbouw

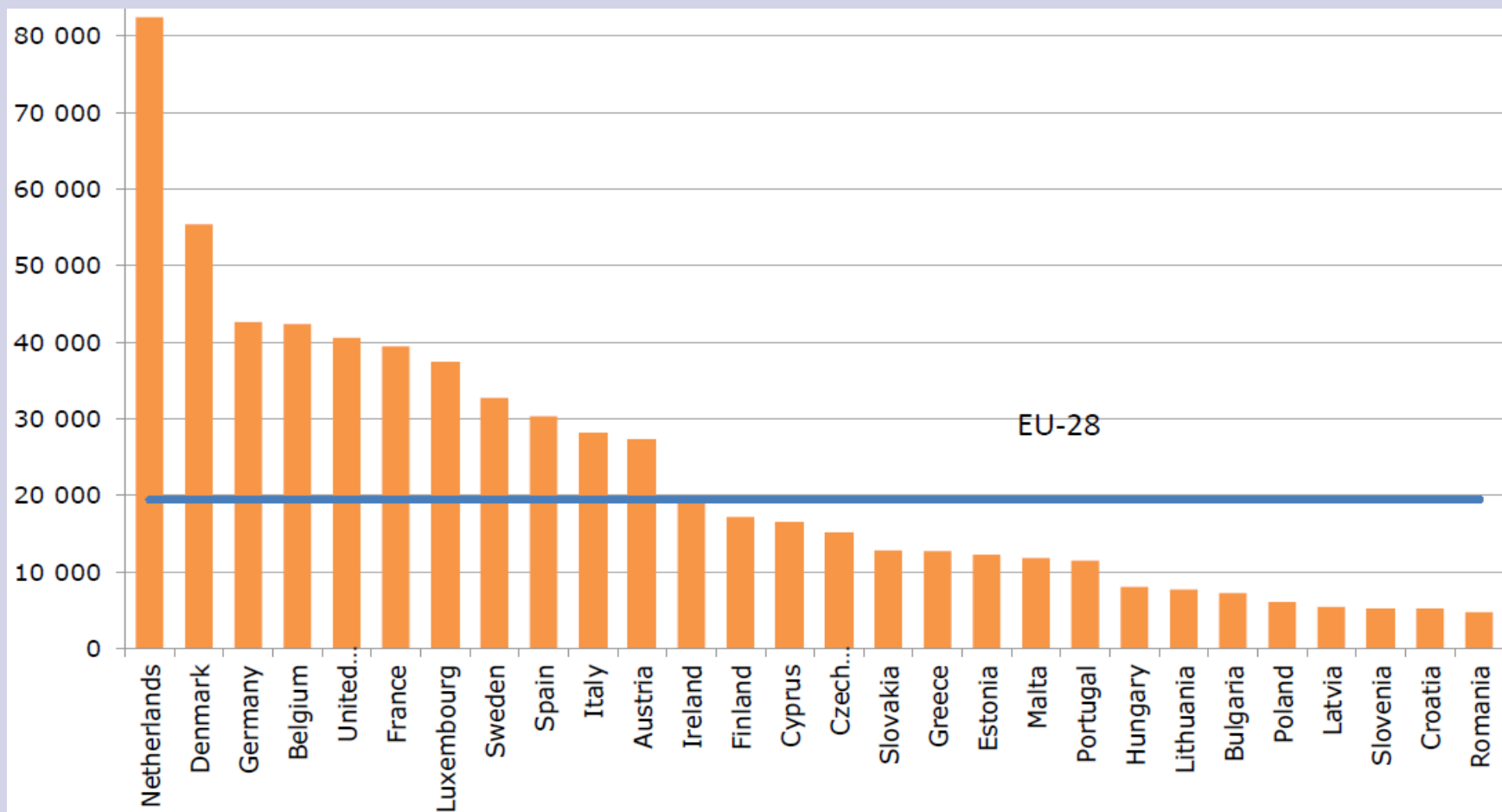
Kringlooplandbouw is een systeem gericht op het minimaliseren van grondstofgebruik door hergebruik van producten, onderdelen en hoogwaardige grondstoffen.

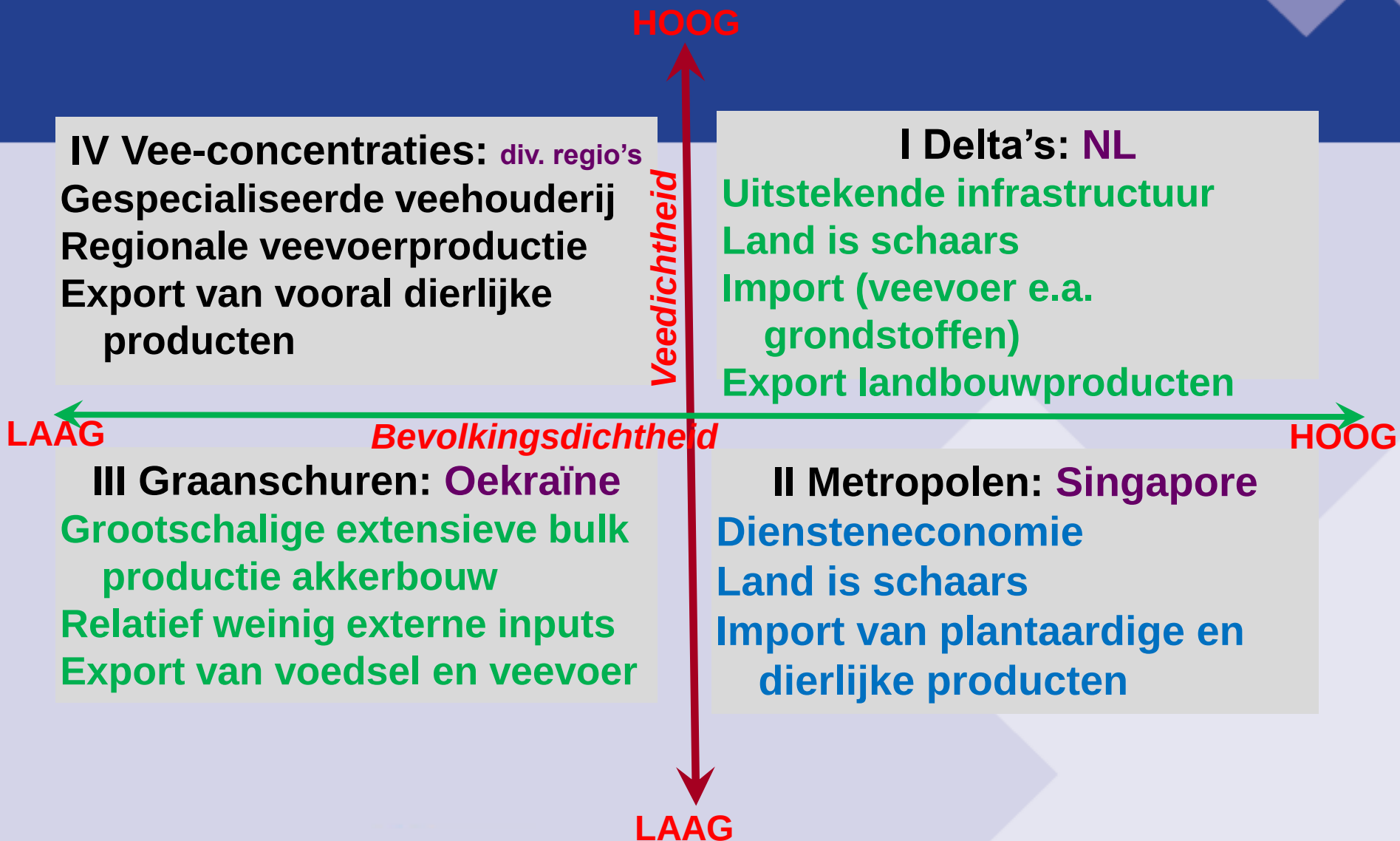
Het is een systeem van op zo laag mogelijk niveau gesloten kringlopen, gericht op het behoud van het natuurlijk kapitaal (zoveel mogelijk via hernieuwbare bronnen). .

Onder natuurlijk kapitaal wordt hier verstaan klimaat, biodiversiteit, kwaliteit van water, bodem en lucht, maar ook een gezonde bevolking.

NEDERLAND IS EEN BIJZONDER LANDBOUWLAND

bruto toegevoegde waarde in de land- en tuinbouw per jaarlijkse arbeidskracht (in €) 2017. Bron: Europese Unie (2018).

Landbouw in Nederland

Vruchtbare gronden

Goedkoop watertransport: handel en relatie met de stad

Steden: Afzet luxe producten, hoge arbeidskosten, goedkoop kapitaal – innovatie

Te weinig delfstoffen voor de industriële revolutie

Landbouw is ingebed in een systeem van internationale handel en centrumfuncties (technologie, diensten, kennis)

Het Wageningen - model

Zo dicht mogelijk bij het biologisch maximum

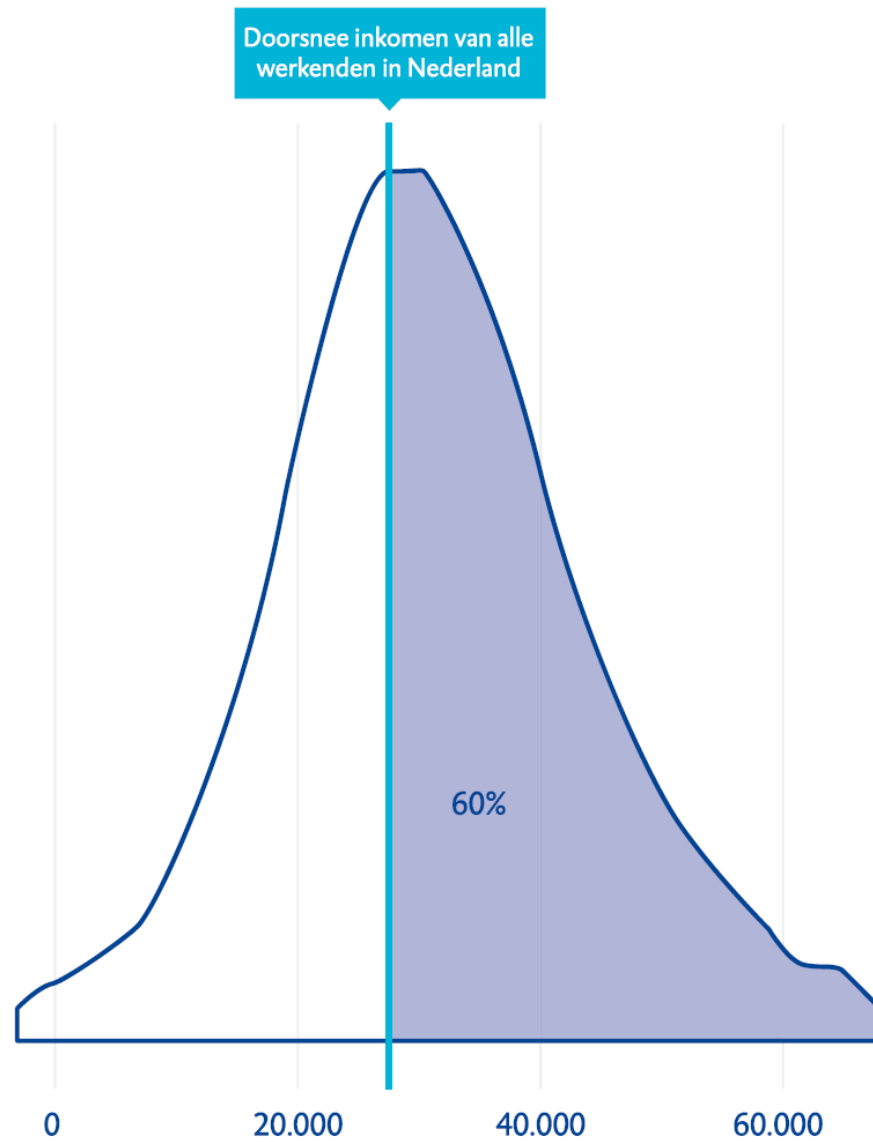
betekent

- laagste kosten
- minste externe effecten

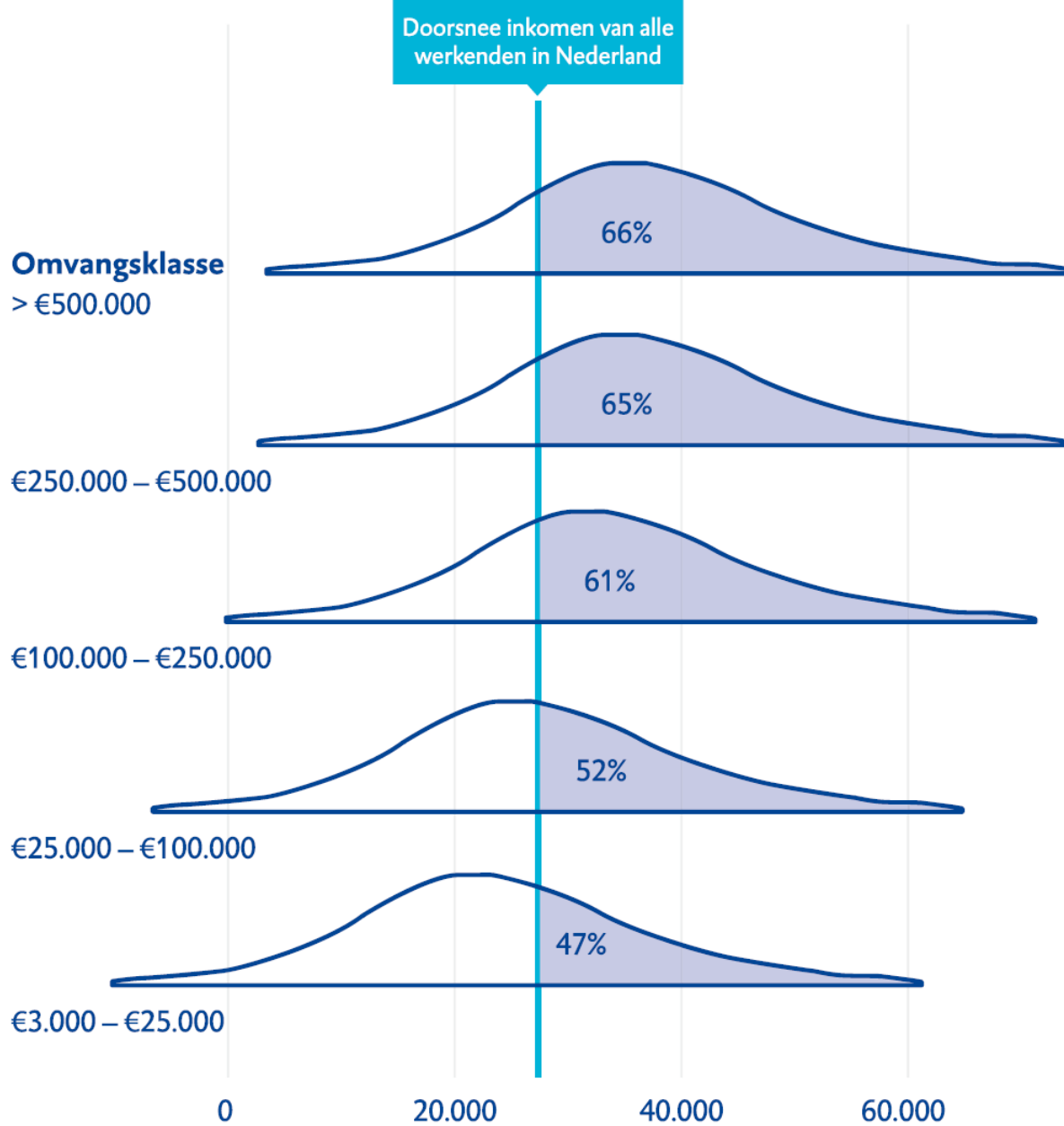
per kg product

Verdienvermogen?

60% van de boeren had een hoger netto inkomen dan werkenden

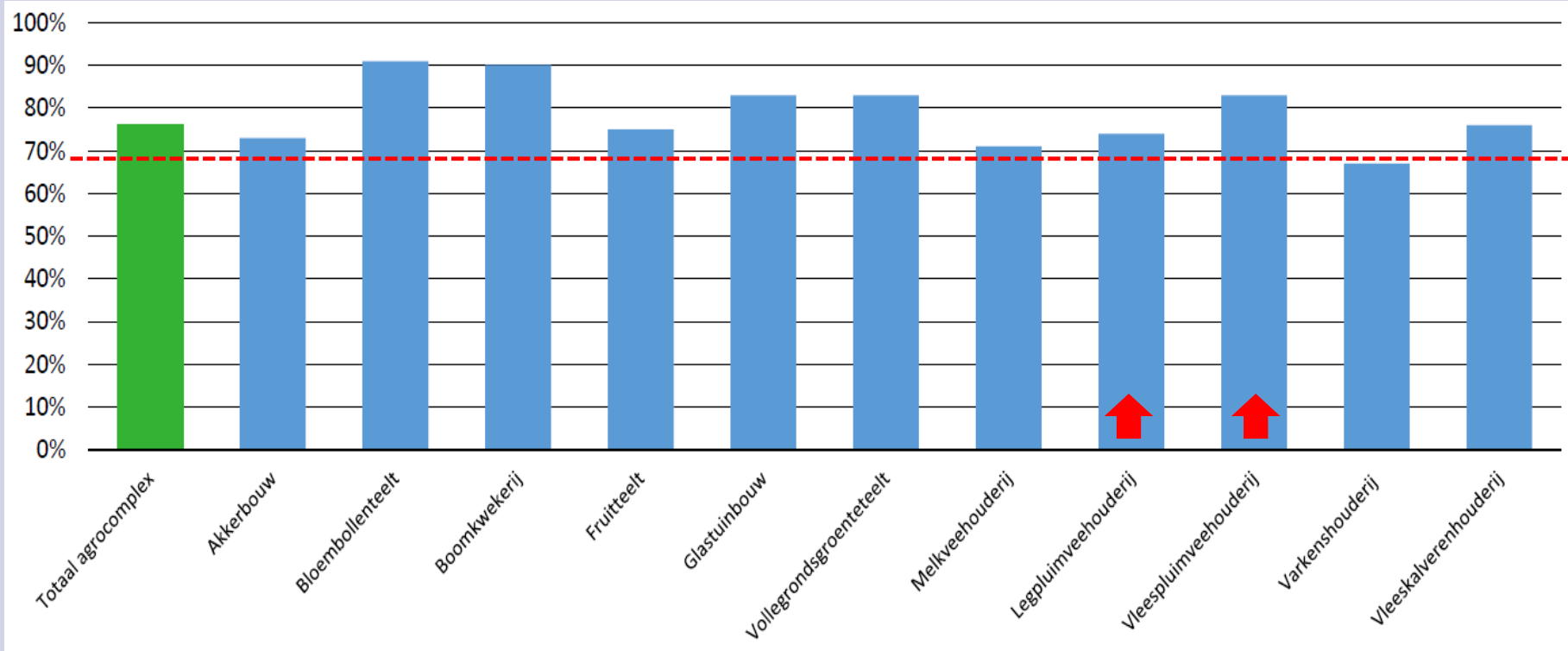

Figuur 9 De verdeling van het huishoudinkomen van boeren in 2014

We constateren in ons onderzoek echter ook dat in 2014 ruim een derde van de EU-inkomenssteun terechtkwam bij boeren met een bruto bedrijfsinkomen van tweemaal modaal en meer. Verder kunnen we op basis van gegevens over het netto huishoudinkomen uitspraken doen over het besteedbaar inkomen van boeren. We zien dan bijvoorbeeld dat 13% van alle onderzochte boeren met inkomenssubsidie in 2014 een (bruto) bedrijfsinkomen had dat onder het wettelijk minimumloon lag, maar uiteindelijk een netto huishoudinkomen ontving dat hoger lag dan het doorsnee huishoudinkomen van alle werkenden in Nederland.

Alle sectoren zijn export afhankelijk (tenminste 2/3)

Transit goederen (geen NL eigendom), niet gemeten

Inkomensvorming in Agri-Business Complex [2016 / 13]

Agri-Business Complex										Rest economie (kapitaalgoederen)				
Bruto toegevoegde waarde Agri Business Complex 52 mld (7.4% GDP)														
obv import producten 19 mld			obv binnenlandse producten 33 mld											
			Toelevering 13 mld				primaire productie 10 mld							
										voedingsmiddelen industrie 7 mld		distributie 4 mld		

Netto toegevoegde waarde en inkomen land- en tuinbouw

Bruto toegevoegde waarde obv binnenlandse producten 33 mld							
Toelevering 13 mld			primaire productie 10 mld		voedingsmiddelen industrie 7 mld		distributie 4 mld
afschrijvingen 3.8 mld		net-subsidies 0.5 mld		netto toegevoegde w.7.2 mld			
				4.2 mld		betaalde rente, pacht, arbeid	
resterend inkomen 3.5 mld							

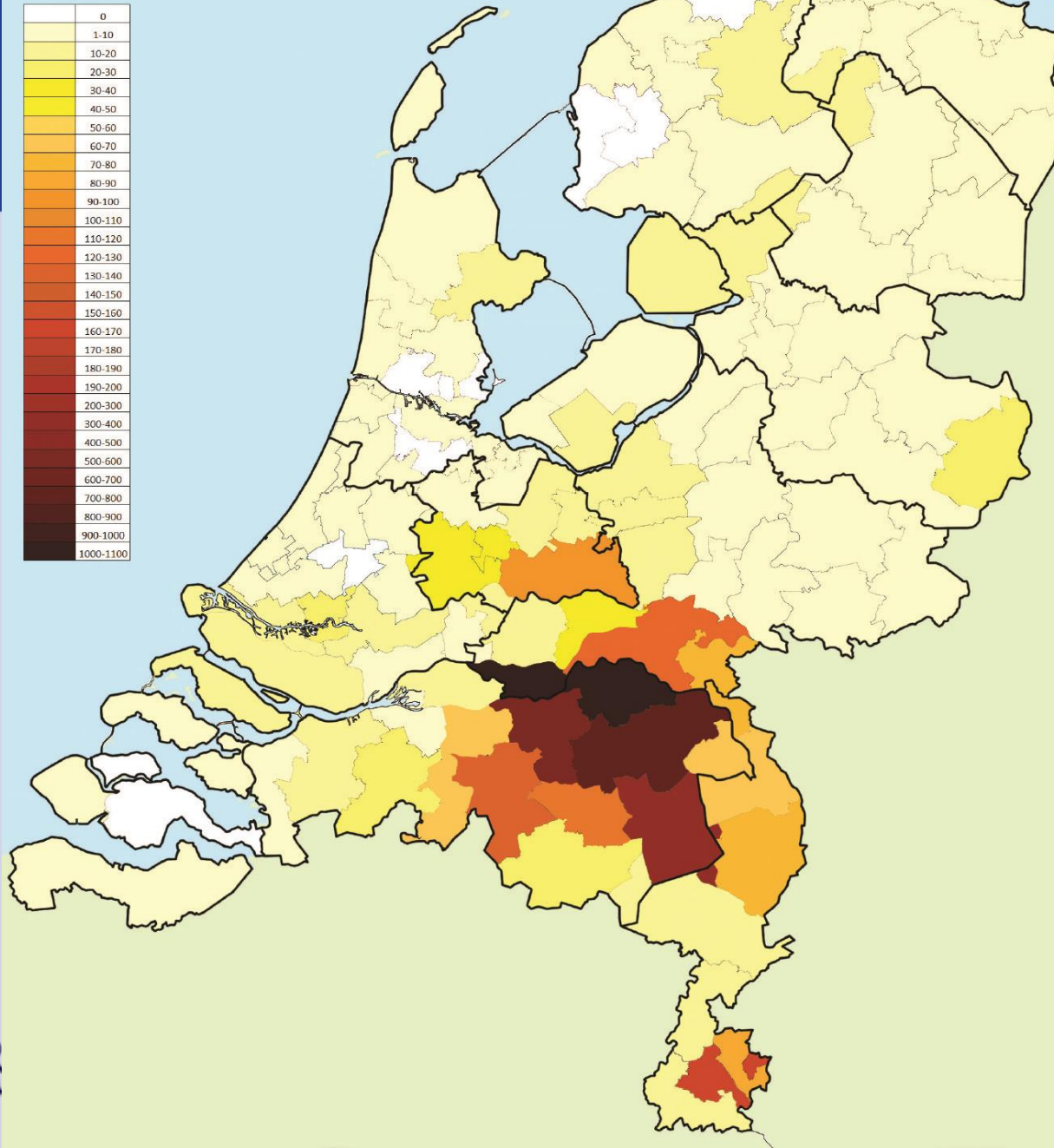
Bron:
Berkhout et al, 2018
Agrimatie 2018

Externe effecten (2005-2012, NB: excl. gezondheid)

afschrijvingen	net-subsidies				
3.8 mld	0.5 mld	netto toegevoegde w.	7.2 mld		
			4.2 mld	betaalde rente, pacht, arbeid	
		resterend inkomen			
		3.5 mld			
			0.263 mld positive agro-environmental services		
			1.292 mld negative effects on air (GHG, Ammonia etc)		
			0.552 mld negative effects on water (P, N, Pesticides)		
			0.068 mld negative effects on soil (peat, erosion)		
		societal value of primary agriculture			
		1.9 mld			

Q-koortsmeldingen 2007-2013

per 2-positie postcodegebied

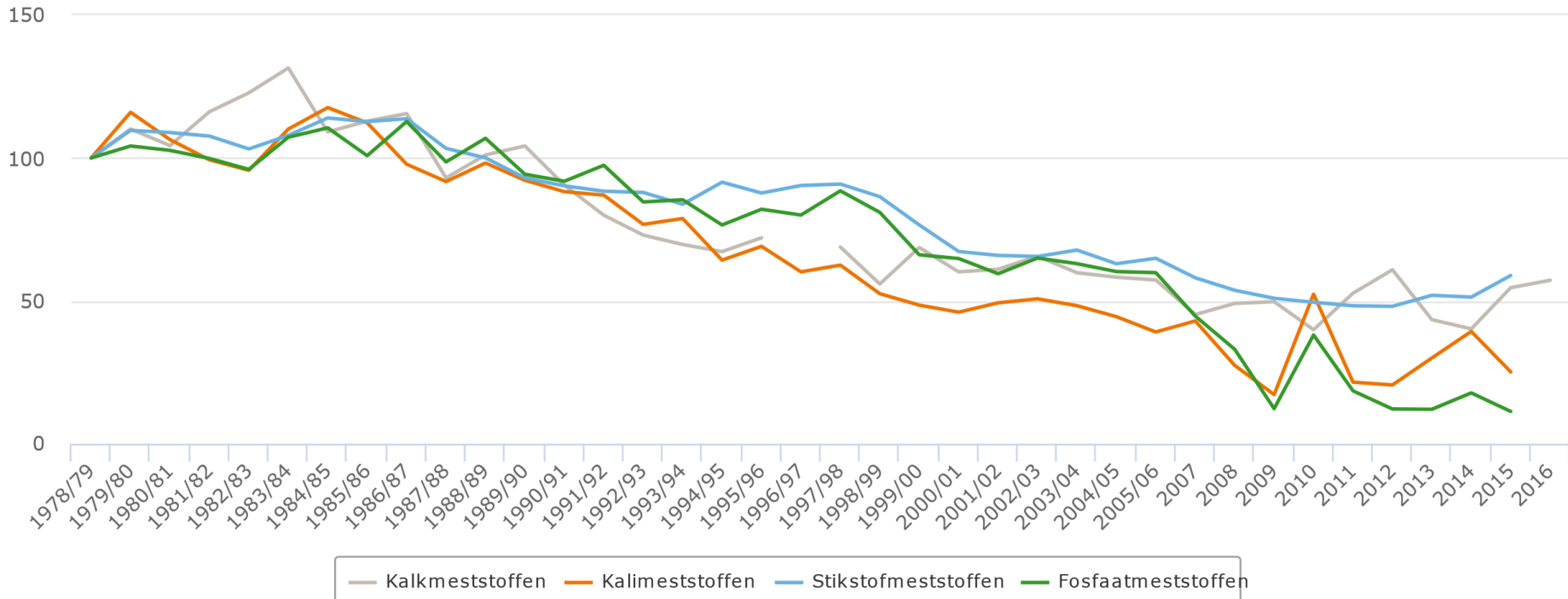

Efficiency neemt nog steeds toe

Afzet van kalk- en kunstmeststoffen in de landbouw

index tov 1978/79

Opslaan

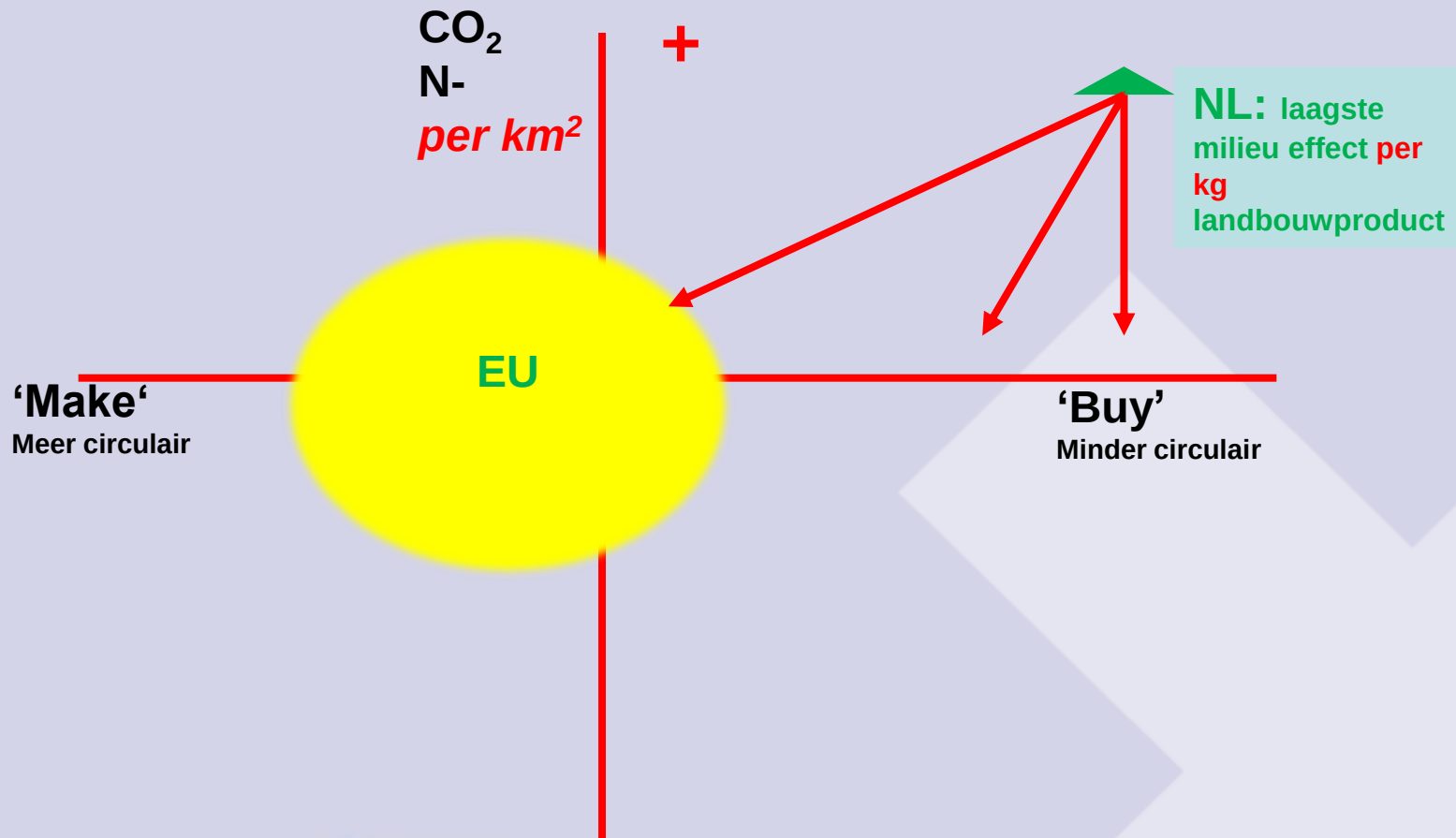
Bron: Wageningen Economic Research.

Kern beleid naar kringlooplandbouw:

RENTMEESTERSCHAP terzake van de '*commons*'

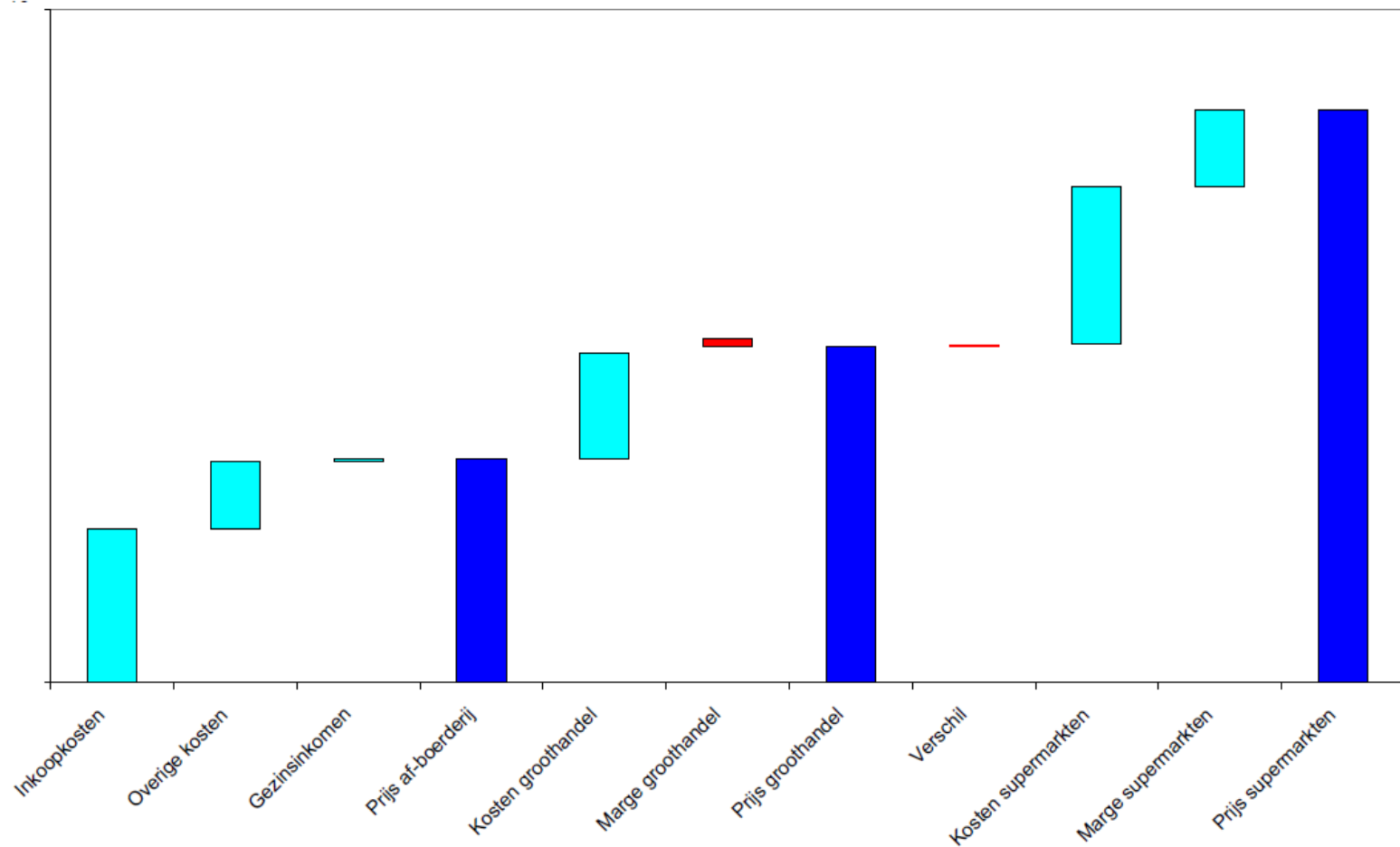
- * Sluiten van de keten op zo klein mogelijke schaal
- * Water en bodemkwaliteit komen hoog op de agenda;
- * ordening van de CO₂ / NO_x etc. markt
- * heffingen/belastingen uitkeren als subsidies aan voorlopers
- * waarde in de keten herverdelen
- * **meten** op niveau perceel/gebouw ipv administratie

Make or buy? Meer circulair of efficiënter?

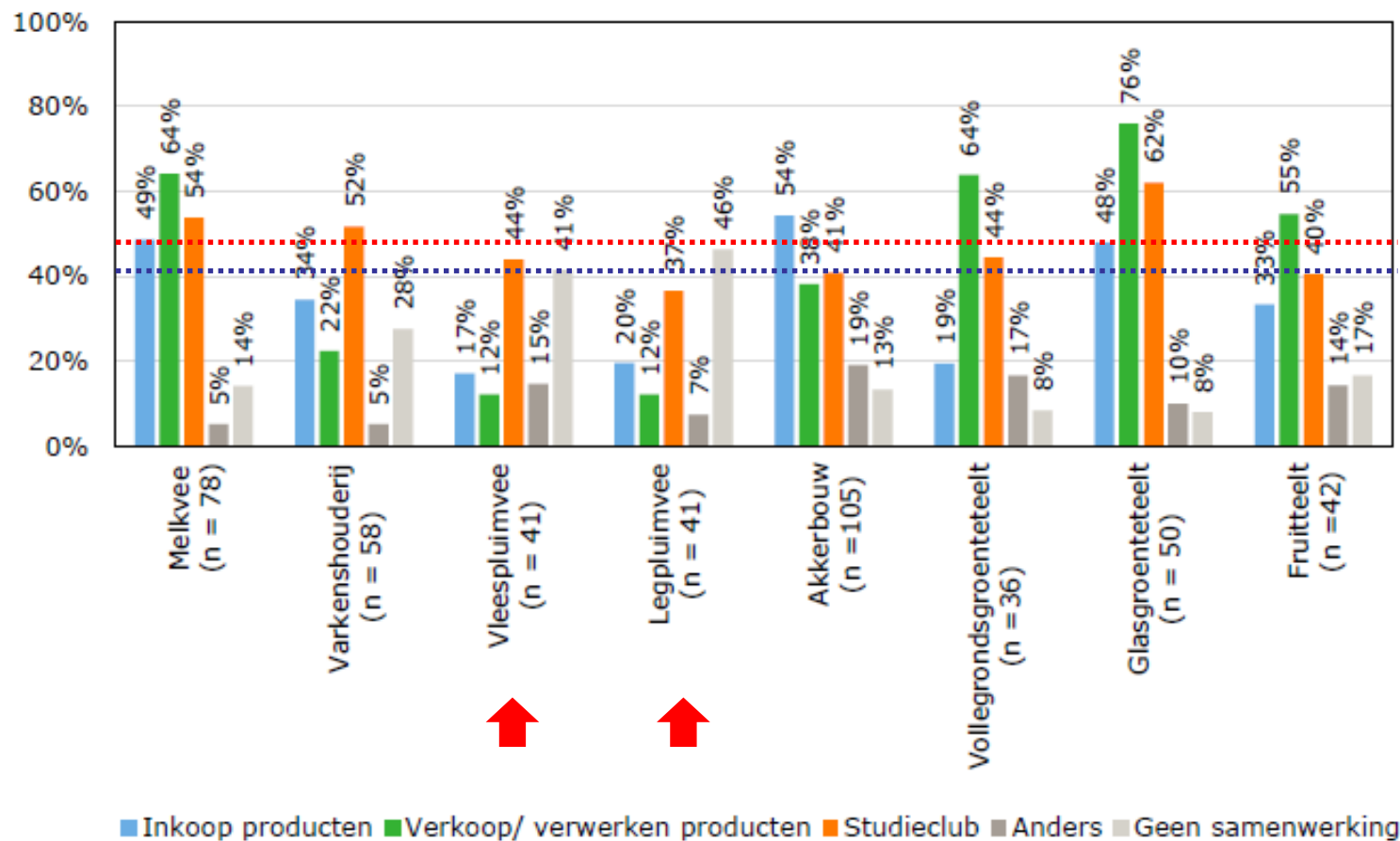

Voor eieren zijn er twee observaties te maken: supermarkten maken winst op eieren (figuur 5.14). Verder is er een klein verschil tussen de inkooprijzen van supermarkten en de verkoopprijzen van de pakstations. Dit wordt (voor een deel) verklaard door serviceproviders die het vervoer verzorgen tussen de pakstations en de DC's van supermarkten (paragraaf 4.7). De prijs van eieren lag in 2008 boven het niveau in 2005-2007 vanwege de hoge voerkosten die samenhangen met de hogere graanprijzen in 2007-2008.

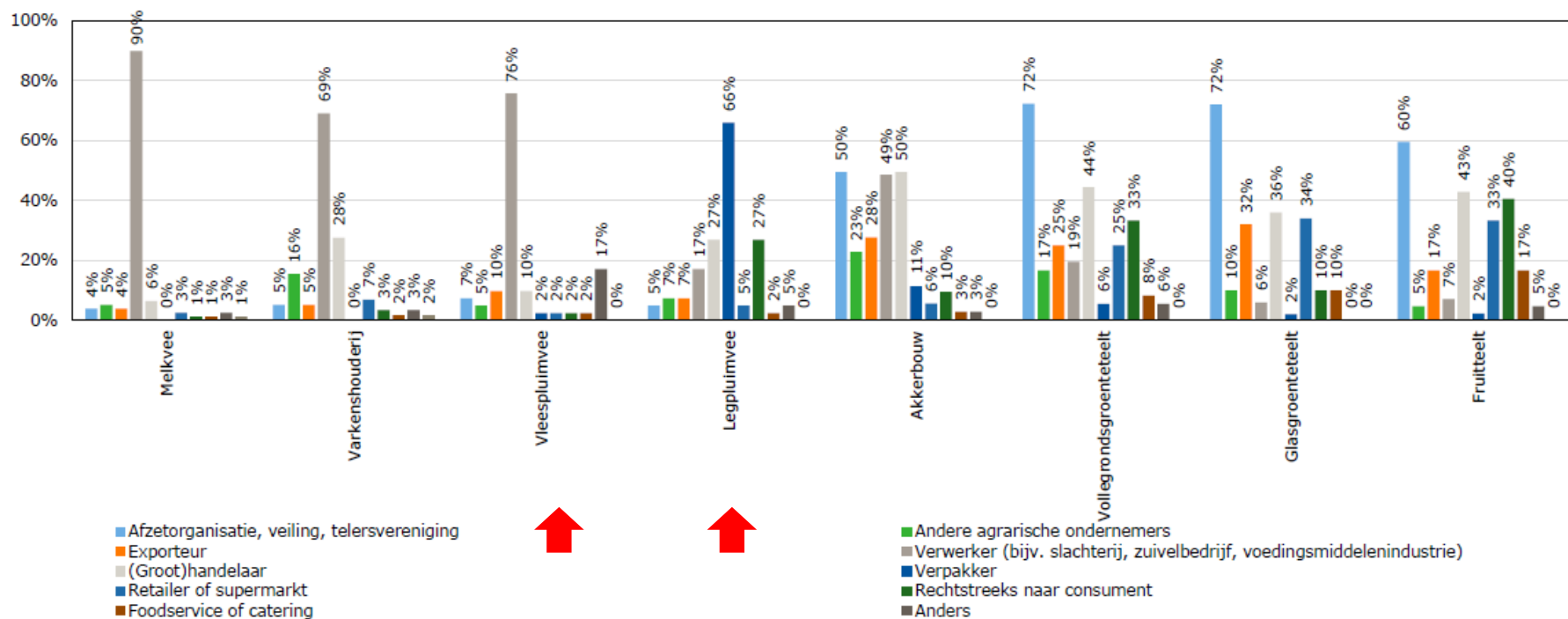
Figuur 5.14 Prijsopbouw eieren (2005-2008)

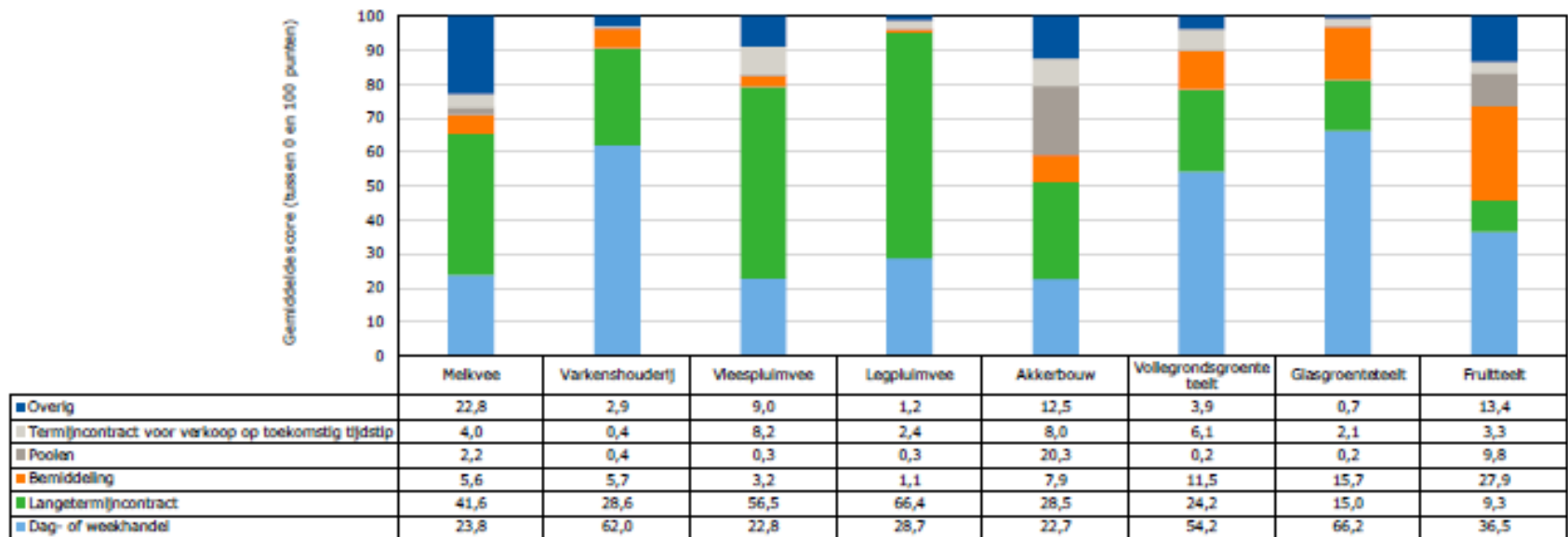
Samenwerking is 'key'

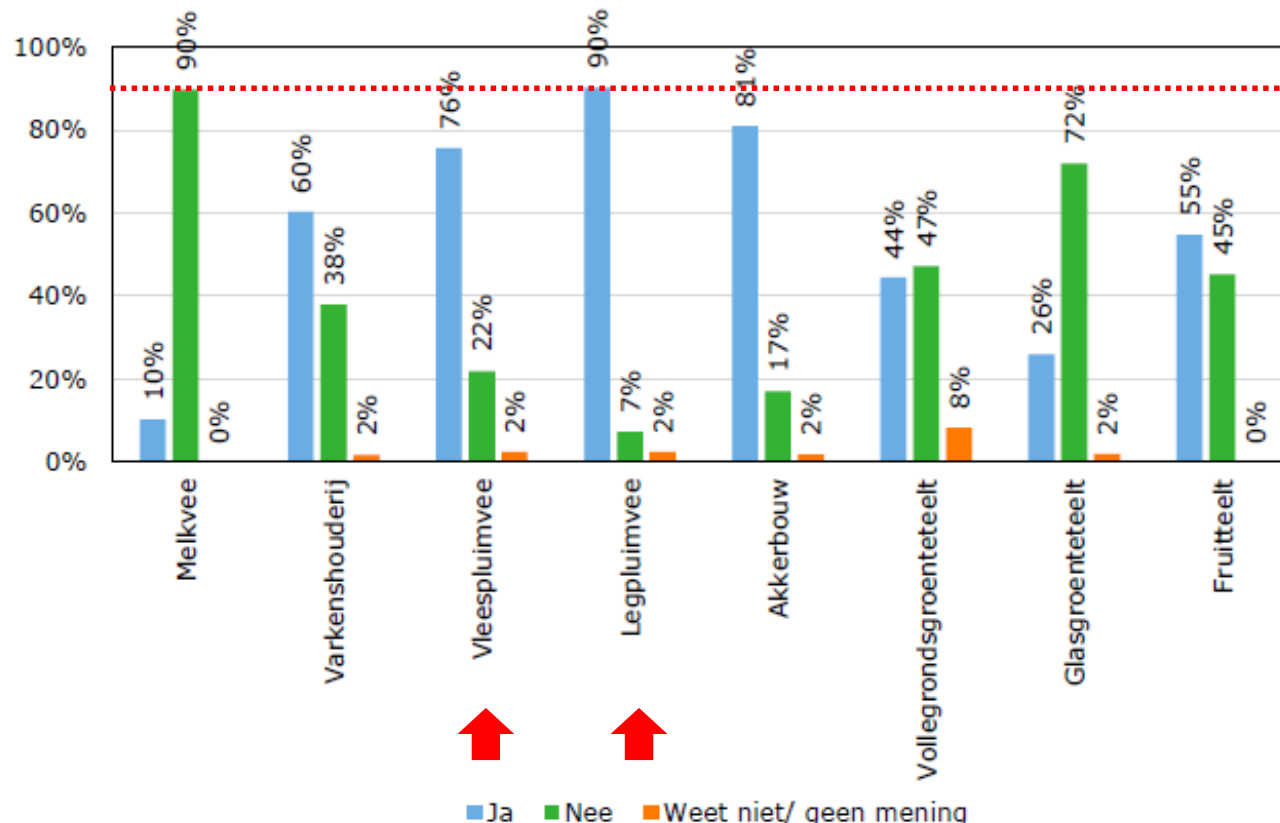
Figuur 3.2 Onderlinge samenwerking per sector (n = 451 ondernemers)

Figuur 3.9 Belangrijkste afnemers per sector (n = 451 ondernemers)

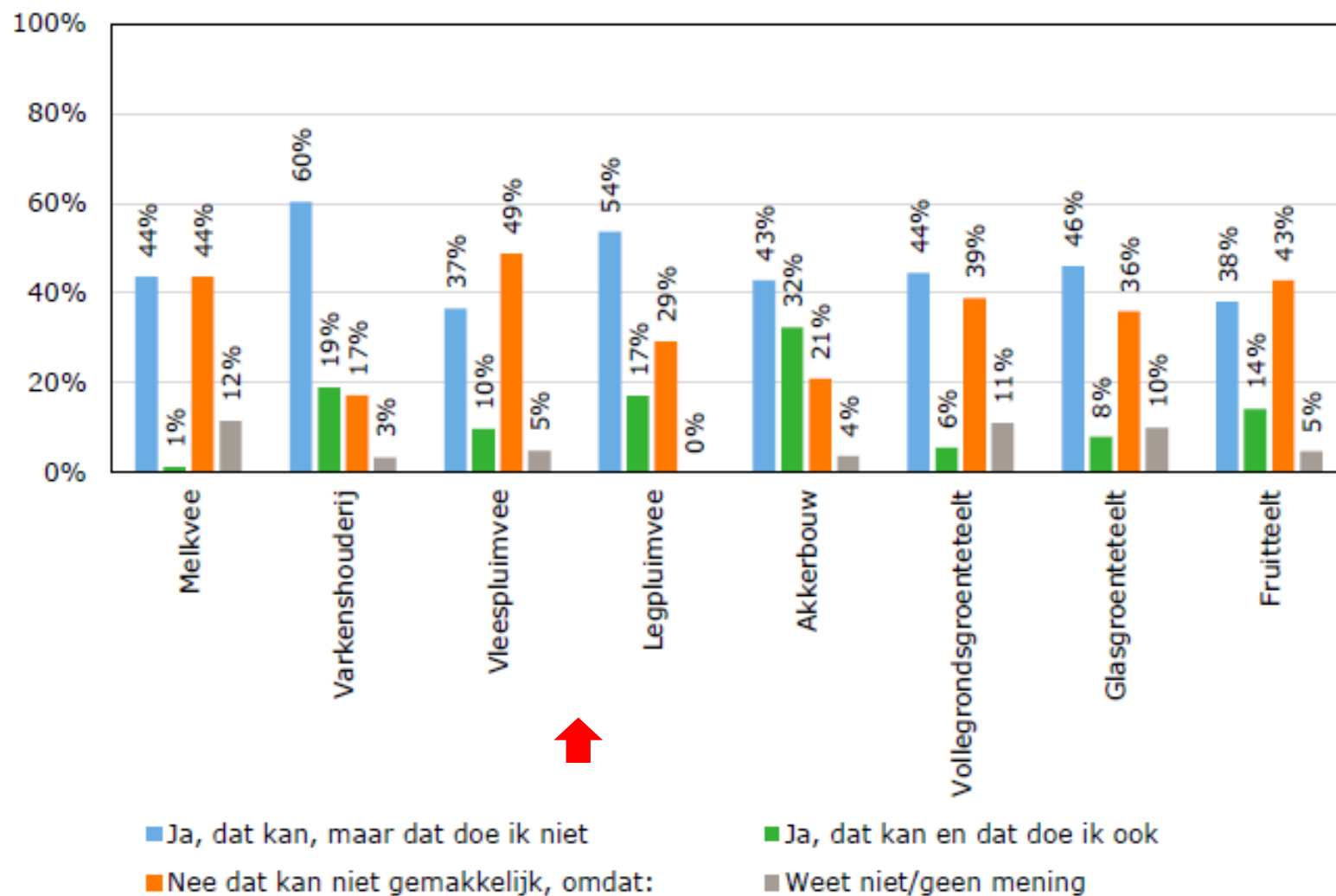

Figuur 3.10 Hoe zou u de verkoop van uw belangrijkste product typeren? 100 punten verdelen naar belang ($n = 451$ ondernemers)

Figuur 3.12 Onderhandelt u als bedrijf rechtstreeks met afnemers? ($n = 451$ ondernemers)

We zien hier ook een significant verband met de winstgevendheid van het bedrijf: hoe groter de winstgevendheid, hoe vaker men aangeeft rechtstreeks met afnemers te onderhandelen. Van de ondernemers die aangeven dat hun winstgevendheid heel veel minder is dan gemiddeld, onderhandelt 41% rechtstreeks; van de ondernemers die aangeven dat hun winstgevendheid heel veel meer is dan gemiddeld, is dat percentage 68%. Voor omvang van het bedrijf is een dergelijk verband niet significant.

Figuur 3.14 Zou u gemakkelijk van afnemer kunnen wisselen? (n = 451 ondernemers)

PS: Meten kan niet zonder engagement

**Kennis van externe effecten kan niet
zonder het accepteren en delen van feiten**

Feiten zonder meer kunnen worden ontkend

Feiten bestaan dankzij vertrouwen

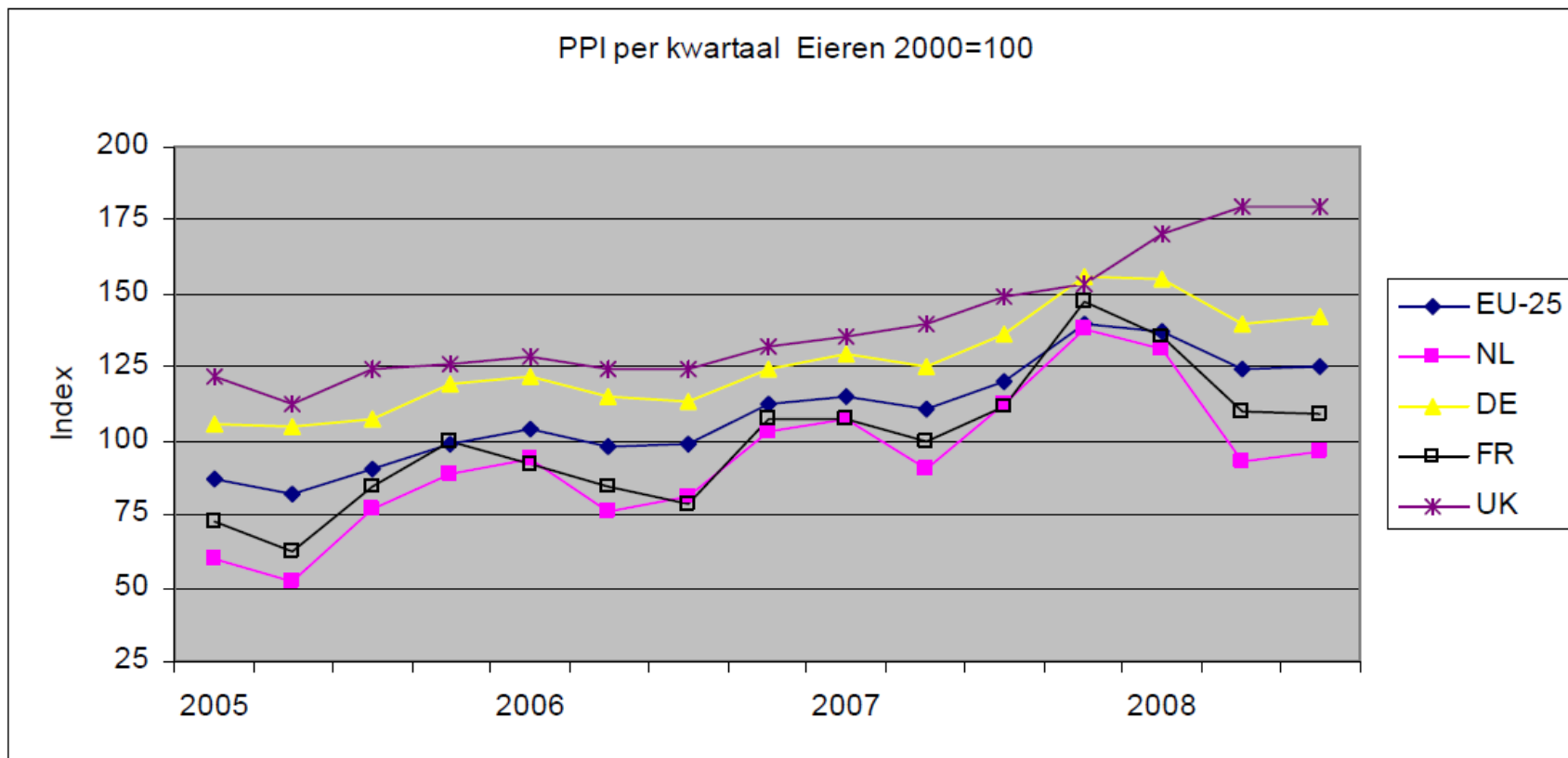
**Wie niet zelf meet, krijgt de cijfers
van anderen opgedrongen**

Aggregatie en samenhangen

1. **Circulaire landbouw is een illusie als rest economie niet circulair wordt**
2. **Aggregatie heeft effecten die niemand kan voorzien**
3. **Hoe gaan individuele ondernemers onder diverse omstandigheden reageren? Wat beïnvloed hun gedrag?**
4. **Circulair: slikken of stikken.**

Figuur 2.9

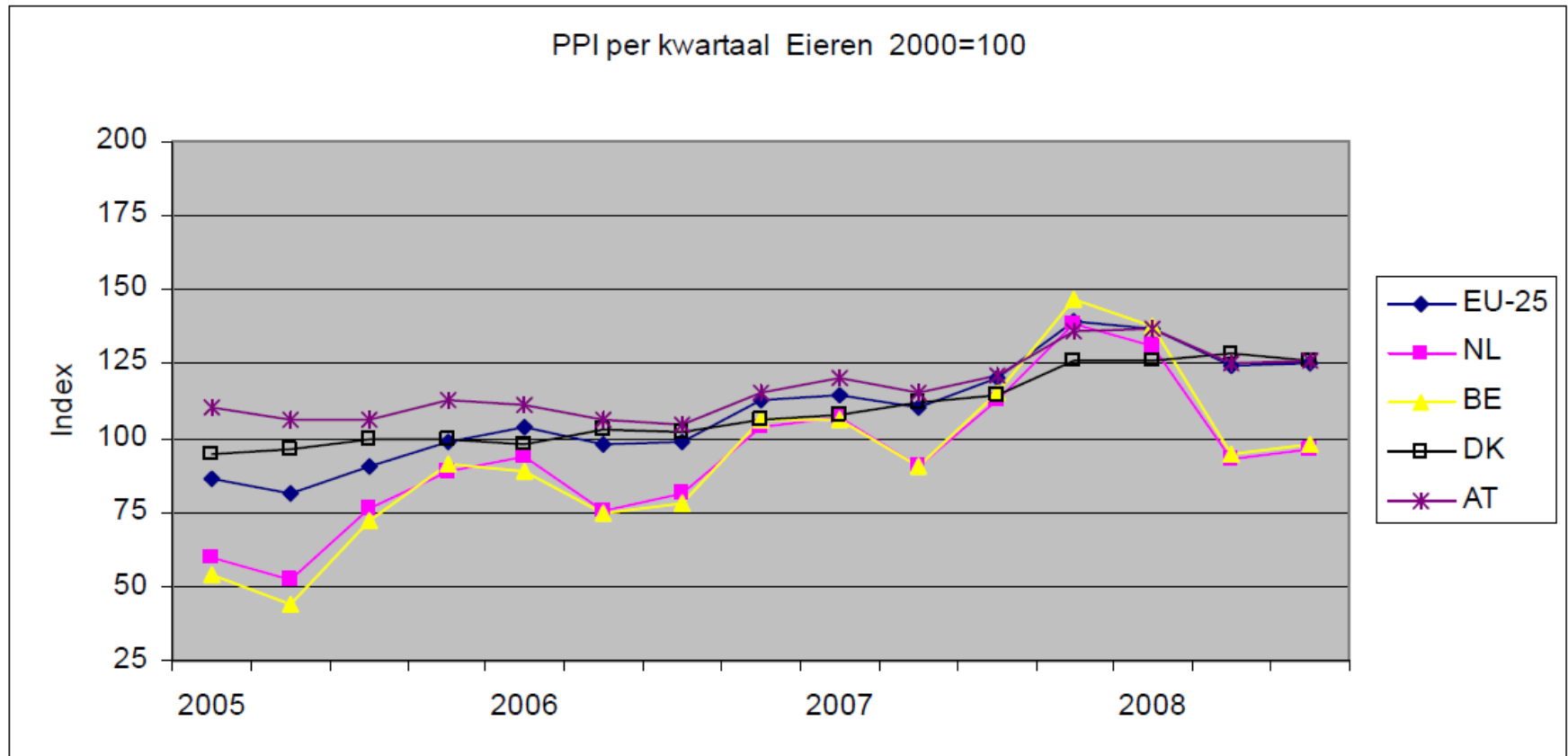
PPI voor eieren voor Nederland en grote buurlanden

Bron: Eurostat.

Figuur 2.10

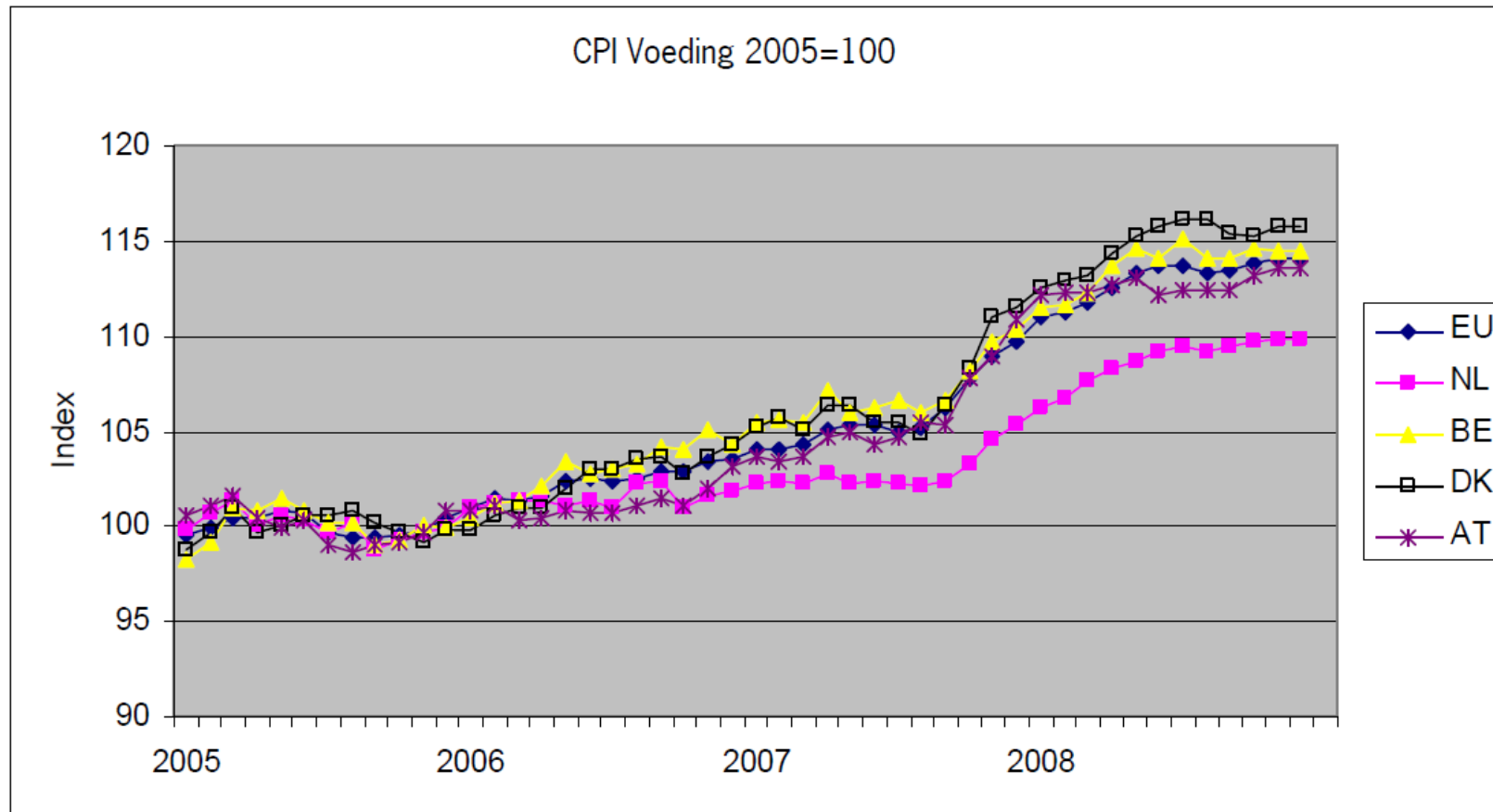
PPI voor eieren voor Nederland en kleine buurlanden

Bron: Eurostat.

Figuur 2.12

CPI Voeding in Nederland en kleine buurlanden

Bron: Eurostat.